

Een Christelig Predicant

Hallen

Vthi alla Församlingar öfver hela thet
lofliga Bischopz Stiftet Abo/

Uppå then Högtideliga och vthi een E-
wigh åminnelsehoes os och efterkommanderna in schrif-
mande Tacksejålse Daghen 7. Novemb. Anno 1645.
för then stora och héga Gudz wälgerning och Fadherliga
mildheet/af thet blodigha Kriüget emellan vårt R. Fä-
dernesland Sveriges Rike och Danmark / år genom
Gudz welsignelse/förmedelsz H.R.M. vår Allernädig-
ste Drotningz egen begärighet och åsiundan til at freda
sitt R. Fädernesland och alla sina frøgne Undersåter/
så dock Höga Potentaters och Mediatorers inter-
position, sampt Commissariernes försiktiga
procedurer och mōdosamma arbete/
wendh vthi en trygg Frid och
Koliggheet/

Schrifwen och under Trycket gifwen

^{aff}

I S A A C O B. R O T H O V I O Epis: A.
A B O Å,

Excudebat Petrus Wald/ Acad. Typogr. 1645.

P. Capri i Cimur.

Thens Höghvälborne Herrans Rikz-Cancelerens
Her ALEX. GRENstiernas / &c.

Elskelige K. Hushfrw.

Then Wälborne och Dnygderijke Frw/

L. A. V. V. A. T. ROLLE/
Frigherrina til Rimito/ Frw til Fjholm och Tjddöen/ 1.
Så oec

Then Wälborne och Dnygderijke Frw/

L. A. V. S. E. B. O. X. G.
Grenstierna/
Salig Her N. J. L. S. B. J. E. L. K. S
til Salstadh fordom Sveriges Rikes Rädh och Guber-
nator i Storfurstendömet Finland esfterlesda Enklar/
Frigherrinna til Salstadh/ etc.

Mina synnerlige godhe Gynnorsfor och Promotorfor är thenna
Sermon i all tianstivilligheit dedicerat

Aff

Isaaco Berg. Rothovio.

Psal. 147. v. 12. ad finem.

12. **V**ärsa Jerusalem h. E. Kran/lostwa Zion
13. **P**tin Gudh: Ty han gör bomarna fasta för
tina portar / och välsignar tyn Barn i
14. tigh. Han ställer tnom grensom fridh/och
15. mättar tigh medh besta hwete. Han sender
sitt taal uppå jordena hans ord löper snarli-
16. liga. Han gifter sniö såsom ull/han seröör
17. rymfrost såsom asto. Han lastar sitt hagel så-
som betar / hoo kan blixtwa för hans frost
18. Han sägher/så försinalter thet: Han läter sic
19. vådher blåsa / så töjar thet up. Han fun-
giör Jacob sitt ord/ Israel sina sedher och re-
20. ter. Så gör han ingom Hedningom/en hel-
ler läter hem metta sina rätter/Haleluja.

Exordium.

Then Helge Ande föreschrifwer Christi Kyrkia och För-
samlingh een herligh regel, ther han sägher: Åkalla psal. 51.
migh i Nödenne/så wil iagh hielpa tigh/ så psal. 60, 19
skal tu prysa migh. Förehållandes här medh alla reits-
finniga Christna/at the skola wachta tigh för then stora och ge-
mene våghen i verldenne/som är bredh pch wiishh/ och dragher
til fördömlesen. Ty förfarenheten lärer oss/at när kors och bes. M. 2: 13,
drofweise kommer uppå mennistiora/ och the på alla sidhor

Bifra strengde/ ta blifva en part icke på then retta medel wägen/ vhan knorra emot HENRAN/ Gudh och hans fader iza förshyn/ lista som them skedde orett/kala emot Gudh och sejza: Zwad hafwer iagh syndat eller illa gjordt fram för andra mennisliord inhet kommandes ihogh Salomons ord: Min Son för fasta icke HENRANS tuchtan/ och war icke otaligh ta han straffar: Eh hvileken HENREN elstar honom straffar han/ och hafwer itt behagh til honom/ såsom en fader til sonnen. Sågiorde Israels barni sina reesar i öknenne. Som lige fölia til oloflige medel/ och wilie ther igenom hielpa sig vnu sijn nedh. Såsom Gudh bettre/ monge hafwa gjordt icke allena i the förra tider/ vhan ock nu dristeliga löpa til affugdar och Signeskor/ wissepe lse och mycket geckerij/ såsom man här i landet hafwer sunnet i Visiterningarna the ther vthan ska n och bootferdigheet sagde hafw: Man får icke altdh fölia til Gudh/ man moste ock bruka andra lösningar och medel/ etc. Emoot sådana galenlap och annor misfarelse talar then Helge Ande i Psalmen lärandes at wij i all mår nöd stöle åkalla HENREN/ sejhandes: Kommer/ wij wilie til HENRAN i gen: Eh han hafwer riswit os/ han heelar os ock/ Item: När iagh är iängest/ så åkallar iagh HENRAN/ och repar til min Gudh: Så hörer han mina röst aff sit tempel/ och mitt roop kommer för honom til hans öron. Item: Kommer låt oss til bidia och knåboga/ nederfalla för HENRANom then oss gjordt hafwer: Eh han är vår Gud/ och wij hans Fosterjolt/ och hans henders fåår. När wij thet göre/ så hafwe wij här Gudz egit löfste/ at wij blifwe bonhördé och frälste aff all vår nedh. Vthi ångest åkallade iagh HEN

Pro. 3:12.

Ebr. 3:7;

Psalm. 95.

Ex. 17.

Num. 14:

3. R. 18.

4. R. 16

Os. 6:1.

Psalm. 18:7.

Eliz. 17.

H E Rren/ech H E Rren lönhörde migh och frö-
ste migh. H E Rren är medh migh/ til at hielpa
ech iagh vil lust see på mina fiender. Til het tridie
lärer os Psalmisten hr adh H E Rren vår C uch kräfver oss
os effter vndfängne hielp/ nen liga tacksejelse. Wa skole
icke glömmabot thet mykna goda som h E Rren os gjordt has-
ver/ vthan seija: Loswa H E Rren minn siäl/ ech alt ^{psal.103}
het vthi migh är/ hans helga namn. Loswa
H E Rren minn siäl: ech förgåt icke hvalth gott
han migh gjordt hasver. Zy kan G ud icke liða at
^{R. 12.}
man wederzeller ondt för ondt: hyru myki mindre sta han
toga t lgodat at wijs wederzelle ondt för godt? eller wijs legge
nedh thenne befallningen/ hvileken vthaff Paulo medh thenna
orden repeteras: Warer facksamme i all ting: Zy
^{1. Pet. 3; 9.}
het är Gudz willia om ieder genom J E sum Chri-
stum. Gudz willastal vara os allom Christnom en regula
effter hvilken wijs vår Gudz tienst och alla våra gerningar stels
la skole.

Prestelige Rethwalde i H E Rrenom Christo/ thetta skole wijs
Li alla församlingar vthi Sveriges Rijke nu så väl som
altsd os påminna och troligen til sinnes föra. Zy wijs wete
olle at H E Rren Gudz hasver i förlupna tider hem sikt os
medh åthskillige synda straff/ och i synnerhet medh largligit
K i g/ icke aliena medh ett folk: Vthan med åthskillige mech-
liga fiender/ såat förr yn thet ena hasver stillat sigh/ är orolig-
heten vth waknat på een annor ort/ och i synnerheet ther wijs ha-
ve hafft gera medh hela Römersta Rijket/ och hade formodat
hielp och bjsständ vthaff våra nemste Grammar/ är ut osör-
modeligit Krigh vpkommel emellan våre K. Sådernes land
och the Danste. Hwath skulle wijs göra? Wax allernadigite

Drottning/ sampt che Höf/ wälborne Hertat Nissens Nådh/
hafwer grüppe til thet besta medel/ brukat sijn macht och myn-
digheet emot fienden/ och på then andre sidan effer gudfruch-
tiga Konungars exempel på budit hålla Bönedagar dagliga
hemma i hwoen och på wisse tijdar oppenbarligat Församblin-
gen/ hvilket och medh Gudz hielp troiligen i alla församlingar
efterkommet år. ¶ Presterkäpet hafwer i mhdler tijdh påmstne
folket om een sanctyldigh boot och bättringh. Gudh hafwer
aff nåde hört vårabönn/ och är på sidstonne genom Gudz iheno
aldrahögtes nädiga wälsgelse som han til fridz tractaten
på Grenser i Smoland gifvit hafwer så vidt kommet at
Krighet är stillats/ friden och wenckapen igen upprettat/ så at wij
nu/ thes Gudi skee loff/ i trygheet medh hvor annan boofunne. ¶
Och wij nu alle förnimma. HEKren Gudh hafwa nädeligen
hördt sijn försambling/ bönn. ¶ Nu står thetta tilbaka at wij
alle/ såsom man hoppas hvar och en här til i synnerheet för sigh/
hafwer tackat Gudh för thetta nädh och gäswa/ at wij ocl. så
nu solenniter oppenbarliga alle med en munne och röst/ medh
sungande spelande och talande lfre. HEKren vår Gudh
medh hierta och tungo/ och alla våra förmögenheet/ sessandes:
Lofvat ware HEKren vår Gudh ewinnerliga som hafwer
nädeligen seede til sit folk/ hördt våra bönn och gifvit os en öns-
keligh fridh. HEKre vår Gudh war tinom tienar-
om nädeligh/ upfyll os bitida medh sinne nädh/
så wille wij frégdas och glada vara i våra lifff-
dagar. Glad os igen/ efter thet tu os så lenge
plägat hafwer/ efter thet wij så lenge olycko lydit
hafwe. Betee tinom tienarom tina gerningar/
och tina åro theras barnom. Och HEKren
vår Gudh ware os bljdh/ och fremie våra hen-
ders

ders werd medh os: Ja våra henders werd frē
mie han. Sij at wj föledes stole i thetta fall procedera
shet lärer os vplägne Psalm/ ther til räder och förmanae vår
allernädigste Drotning ther viinkan föregå os helgonrn medh
sina exempel. Läter os för then skul i Gudz fruchtan thenna
vplåna ord betrachta/ huilek a lenda til thet andra bordonet i
HEKrans lagh/ som lärer os huru wj vår cungorett brukta
skola/ med bediande/ åkallande och losvande: Och sedatt til
then sunde Vöten i Fader vår/ frels os ifrå ondo. Låas Lue
theri för-
elstning.
I. Sielfwa förmunninge til tactsejelsen/ ther wj få höra thet NyA och
gambla Testaments Jerusalems rätta beskrifweise.
II. The orsaker som psalmisten här införer til tactsejelsen.

Thet Första Stycket.

Först böör os acha at then H. Ande steller sit taal til Jerusalem/ thet är Christi Kyrkia och Försambling. Hwad
åhra HEKren Gudh thet jordersta Jerusalem giordt hafwer/
ther bliswer aff Propheterna rikeliga beskrifvit: En HEKren
sie ff bygger Jerusalem/ och samman heintar the fördressna i psal. 147:2.
Israel. I vhwertes mätto hafwer väl HEKREN
stoor åhro thenna Staden bewijst/ i thet han hafwer funderat
honom på itt herligit rum i landet/ och hafwer hafft fyra berg
til wern såsom fasta Slott och befestningar/ nemliga Zions
berg/ ther uppå k. Davidz Slott hafwer warit/ item Moria/
Hermon/ Olio berget: item fyra starka murar/ för vthan
gropar och maller. 90. stycket torn/ medh idel Marmosten
och mycken annan herligheet/ för hvilken orsak stäl Historiae
scribenter kalla honom Clarissimam totius orientis Ur-
bem (then aldraherligaste Stadh i hela Österlanden) i thenne
Staden som hafwer warit Hufvudstaden i Judesta landet
hafwa

Juda Konungar residerat och sit sätte hafte. Konung David hafwer här boot vthi 33. åhr. Salomon i 40. åhr. Seban Asla, Josaphat, Hischia, &c. I sidsta förstöringenes tijdh bekänner Titus sielff at thenna Staden var oöfvervin- neligh medh mindre Gudh eenkannerliga wille låta straffet gå öffuer honom för synden skul. Thet ock Achior i Judis book bekänner in för then Assyrista Härhöfwizmannen Holoferne. I Andeliga måtte hafwer HEKren Gudh åt nu myckif större herligheter thenne Staden bewist.

Judis. 5.

Ty thetta folket som här bodde hafwer han 1. Vthwaldt sig til egendom som Moses talar: Tu åst ut heligt folk zEKRanom enom Gudh/tigh hafwer tin Gudh vthwaldt til at tu skalt vara hans egit folke vthaff all the folk sem på jordenne åro. 2. At zEKRen JESUS på körzens wngna födder aff thetta folket. 3. Hafwer git wit them lagh och ordningar eftter hwilz ta the sijn Gudzienst och hela lefwerne stella skulle/ ja han hafwer sielff personligen för them predikat/och hans Lärjungar samma lunda: För vthan thet han i gambla Testamenteet hafwer sådana lärer them gifvit emot hwilka alla verldenes wisse woro såsom barn reknades. Judarnas rabiner skrifwa at i thenna Staden hafwa warit 431. Collegia. In summa: HEKren Gudh hafwer sielff här residerat/för hvilken orsaak skul thenne Staden fallas Civitas Regis magni vthi hvilken Gudh sielff ville boo: Ty HEKren hafwer vthvalde Zion/ och hafwer lust til at boo ther. Thetta är myn hvila ewinnerliga/ här wil

Psal. 48.3.

Psal. 131. 13.

Psal. 122.3.4.5

i gh boo: Ty här behagar migh väl. Jerusalem är bygde/ at thet skal warg en Stadh/ ther man tillsammnan komma skal: Tijt slechterna vpgå skola/ nemliga/ HEKrans slechter/ til at predica Israels folket/ til tacka HEKrans nampne. Ty ther åro satte stolar til dooms/ Davids hws stolar. Fridh ware i man tina murar/ och lycka i tijt palaz. Besinnom här the höge och störe welgerningar som thenne Staden medh sina invänare off HEKran vndfat hade. Nu böör os här betene sia at thet jordiska Jerusalem hamer warit een figur til thet him-

Himmelsta Jerusalem i N. T. het HERREN JESUS sifh
til egendoo: a vthwalde hafwer/hwilket ock Psalmisten i vpläsne
ord seer uppå och tiltalar/ ther han säger: Priusa Jerusa-
lem HERREN / Loswa Zion din GVDH.
Ty thetta Himmelsta Jerusalem hafwer icke någon jordesk
byggnästare/ vthan HERREN Gudh sielff som thetta helawer-
ket regear. Therfore ock HERREN elstar Zion öfwer alla psal. 87: 2.
Jacobs beningar. JESUS Christus är sielff grunden och öf-
werste Hörnstenen. På thetta hellebreget (nemliga at JESUS
är Christus lefswandes Gudz Son) skal iagh byggia mina för-
sambling/ och helvetes portar skola icke warda hemme öfwer-
mechtige. Sij iagh legger i Zion en grundsteen/ en pröfste-
steen/ en kosteligh hörnsteen/ then mål grundat är/ then ther
troor han skal icke förfreckias. Then stenen som byg-
ningzmåtnerna bortkastadhe/ han är blifven en
hörnsteen. Han är then stenen som aff ider Bygningsmåtna-
nerna förkastat är/ och at worden en hörnsteen. Hingom an-
drom är saligheet: Ty het är icke heller något annat namn
under himmelen men nissiomen gisvit/ i hwilko wij skole salige
warda. 1. Pet. 2. 6.

In på thena stenen foga sifh genom trona alle retsmini-
ge lemmer och ledemoter i thenna bygningen om i annars haf-
wen smakat/ at HERREN är godh til hwilken i komme åren/ såsom
til then lefswande stenen som aff men nissiomen förkastat är: Men
når Gudi vthforat och kosteligh. Iock såsom lefswande ste-
nar/ upbygger ider til itt andeligt hws/ och til itt heligt Pres-
sterstap: til at offra andeligh offer/ som Gudhi åro tacknem-
ligh/ genom JESU: Christum. Eph. 2. v. 19. ad finem.

Ändoch nu alla Christrognas men nissior äro lefswande ste-
nar i thenna bygningen som är het andeliga och himmelska Je-
rusalem; Doch lixtmal arhtas thenna åth stildnare en at Pro-
p. 3

propheterna och Apostlarna hafwa lagde grunden medh sina scri-
fter om Jesu Christo/etc. Så at endoch Propheterna åro
döde för Christi tillkomnelse i körte/ så lenda the likwel medh sina
scriffer til N. T. eftter wij åre bygde på then grund som Pro-
pheterna i G. T. vthvist hafwa/ Tu elenda öfuer hvilka all
måder gå/ och tu tröstlösa/ sij/ iagh wii leggia eing stenar sāsom
ein prydning/ och leggia ein grundval medh Saphiter/ och
eijn fenster göra aff Christall/ och tina portar aff Rubiner/ och
alla tina grenher aff vthkorade stenar. Óz boör ock mercia
os til stoor tröst/ at HERren helsfär hvishällaren och regen-
ten i thetta Nya Testamensens Jerusalem/ ther vthaff then
Christeliga Kyrkian kallas Gudzhws. Så at Ezechiel he-
la Gudz försambling til tröst säger: Staden skal fallas
wardar: här är HERren. Zy iiska sāsom Gudz ha-
wertalat om thet jordiska Jerusalem: HERren Zebaoth haf-
wer en eeld i Zion/ och en vgn i Jerusalem. Aleſa wil Gudz
mykie meer i thetta Andeliga Zion/ sijn helga Försam-
bling i N. T. Bondes vara eftter sitt löfste. Sij/ iagh är

Matt. 18:20
N.
Här vthaff fölier tā at helwetes portar icke blifwa Gudz Fö-
rsambling öfvermechtige. Hvad häri Christi Kyrkia emot
then stora hedniska hopen i verldenne? Seem på the retta
Christne huru sā och ringa the åro til anseende emot the stor-
ra Turkiska och Mahometiska församblingar i verldenne. He
Barbarista Moscoviter som hafwa inne något när tiende des-
len af fjordennes kreuz/ åro mechtige Tyranniske och grofua/haf-
wa off i mycket tilbudit emot the rätta Christna. Men
HERren Gudz bewarar sina/ beskyddet th m som i thenna
Staden boandes åro/ ty han är fast grundet på the hilga ber-
gen/ och HERren elstar Zions portar öfver alla Jacobs bo-
Plal. 125: 2. ningar. Dahring om Jerusalem åro bergh: och HERren
är oin

ät omkring sitt folc! Isrä nu och ewigheee. Thenne ecogtie
bestermaren hafwer os til sage: Mon ocf en Quinna fun-
na förgåta sitt barn/ så an hon icke förbarmar sich
össuer sins lüffz son? Och om hon än förgåten/
så wil iagh doch icke förgåta tigh. Ej/ uppå hen-
derna hafwer iagh upfelnat tigh. Iagh hafwer El. 43:2-3.
fallat tigh widh sitt namn/ tu åst min: Eh om tu
gåär igenom watn/ wil iagh vara här tigh/ ac
strémarna icke stola drenckia tigh/ och om tu gåär
vthie eelder stalt tu inhet brena tigh/ och logen stal
inhet byta uppå tigh. Psal. 46:1,2,3,4,5,6. Act. 23.

Wj hörde icke länge sedan aff vår dagzläxa om Paulo Act. 11.
at meer än 40. Män hade srorit at the hwacken skulle åta el-
ler dricka för åt the hade drävit Paulum. Gudh bewarade
honom och förde honom vnu theras hender. Huadwil man
seja om Elia, Jeremia, Petro och andra? thet heter:
Then eder rörer han rörer min egnasten. Item, Zach. 1.
Ez. 1.26. Wj hafwe en fast E tadh/murar och mern
ére helsa. Fåter kyp portarna/ at thet rettferdiga
folket sem treo bewarar/må gåa här in. Tu häl-
ler allestådes frjdh widh machf ester twist löste/
th man förläter sich oppå tigh. Thersore förlå-
ter edher uppå HERan ewinnerliga: Eh HER-
ren Gudh är en flippa ewinnerliga. Thetta är s' talas
i gemeen om thenna förmanningen/ at thenne Staden/hz är hela Chris-
tii Ryttia/ stål Loswa/ Preisa och Åhra HERRALT: Nu willie
wji thet Andra Schcket bestod ha vhi upläste Ord the orsaker
mz hvilka R. David vil ess til Tact sejelse upväckia.

Then Andra Delen.

Thet står skrifvit Psalm. 87. Herliga ting warda i
Sigh predicat tu Gudz Stadh. Medh hvilka
ord R. David på nimmer hv idh för åthildnade son är emel-
lan then lärar som höres i Christi Kyklo och hoos thet folk som
ther vthi är/ och emellan Hedningarna som äre vthom Christos
fremnande och vthom Israel. Borgerskap/etc. Neatliga
at i Christi församling blifwa herliga ting vredicade.

Eph. 2,11. 12. I bland hvilka thet ock icte thet ringaste är/ at alla Christina
söla kenna Gudz välgöringar / ock honom therfore loff heembära.
Thet Konung David vil oss här påminna i thet han efter förs-
maningen til tacksjäljen uppreknar några föremliga Gudz gästwoer
och beslutar så medh thet ordet Halleluja.

Psal. 117. Behi talet på welgöringarna sätter han först then höga Gudz
gäswa/ at Herren är selsfwächare öfuer Städerna/ och sins
folk; hros och heim/ så at endoch befästningar/ Slott och Festes
Marar oc Wallar synas nogor göra til safen emot fiendernas
Så heter thet likwäl: Om H E R R E N / adde v. 1. 2.

Prov. 11. Therfore är thet en stroordärskap at sigh på sijn egen starklek
förlåta / eller göra sigh en Affgudh off Menniskiors hens-
ders wercl. Ty alt thet som medh Menniskiors hender och
Konst upbygdt är/ kan medh Menniskiors konst och hender
fullslås/ och tusende gångor hästligare än uppsättas: Såso n-
stet är medh Hierusalem, Babel, Alexandria, Tyro, Nine-
ve ock andra. H E R R E N Namyn är itt fast Slott/

adde v. 10. År förthen skull int et lita på Besättningar medh
mindre än H E R R EN selsf är Öffuerste Stathållaren/ Besie-
maren och Förvararen. Therfore när Josua och Caleb kom-
mo i lågret efter Canaans Landz besättning/ ock hörde at fol-
ket miströste på Gudh/ calumnierade Landet/ och bore sig galit
åth: Täswarade Josua: adde v. 9. Skrifwes och om thet
yfeliga fall som sigh ildrogh anno 1453. medh Constantino-
pol

vel vhel Grekland) hvilket hafwer warit the Österlennista
Kässares Hyffwudsth och residens/ at när then Turkiske
Keisaren Mahomet secundus hade thet belage vthi 54. dagar/
medh 400000. Man blef han leedse och hade i sinet ryefia op-
lägret och draga ther ifrå. Men så hafwer han fätt see itt linst
skeen ifrån Staden åt Himmelen op stjiga. När han thet såg/
söll han i thet sinet at Gudh med sina Heliga Englar var vä-
ken ifrån them. Hafwer medh stormande farit foort/ intagit
staden/ ther tå Constantin^o Paleologus som siefv war istaa-
den medh 6000. Grekar och 3000. Venetianer och Geneve-
ser/bleff nedtrampat i porten. Staden kom i Turkens hand/
hvilkun ther hafwer hållit itt gräseligit hws med moord/brand/
otucht och skam etc/ och är staden åni thenna dagh vthi thes
Barbariska folkzens hender.

Bediom för then skul i Uffton psalmen dagliga:

Defensor noster a spicè invidiantes reprise Guberna tuos famulos quos
sanguine mercatus es. Item: Beferma tina Christenheit at hon-
nigh prissa i ewigheet.

Ty sågher han genom Propheten: *Wee them* Hos. 9, 11.
når iagh ifrån them wylsen år. Wil för then skul R.
David medh thenna påminnelsen uppmäckia os till innerlig böon
til Gudh at han reil hoos os vara och besterna os ifrå at onde.
Och når Gudh tå hörer våra böon/ at wij tå göre thet som här
står: *Prysa Jerusalem H E R R en/ loswa Zion*
tin Gudh/ ty han gör bomarna fasta för tina por-
tar. Hafwer nu then nädige och barnahereige Gudhs höges-
lagen os elstat/ at ändoch wij i månge åhr hafwe haffte nonga
starka och mächtiga fiender thet gärna hafwa vilat bor-
taga bomarna för våra städer/ kusla befästningarna/ dräpa
och mörda Landzens invånare/ och borttaga all herligheet vthoff
Landet/ hafwa likväl bomarna ståt fasta/ Städerna vorit så
frid fallade/ at ingen fiende är inkonien Landet. Ursaken är at

Ps. 8.9.11. H^ERren siflff hafwer hällte fienden v^ehe och seger till hemz
aode E/a: 8.9.11. Psal. 46. adde 4.5.6. Sungom för
then sul Gudhi tack/ prysom honom aff alt hierfa.
Psal. 34. Tacker H^ERren medh/ adde v.2.3. pryser medh
migh H^ERren och låter of/ adde Ps. 135.1.2. Item
Ps. 151.1.2.4. Ps. 145.1.2. Ps. 146.1. Bediom och ther hoos at Gudh wille tratta nedda
them somm medh offtråta. Strýda emoot them som på off strýda/ at
Psal. 20.3. Gudh wil wålgigna och bewara h. B. M:t wår Allernädigste Drotta
ning och heela rytket: han sende tugh hielp adde v.3. låser her och wåll
Tob. 13. medicerar ther 13. Capitel. Tobies book. Ps. 113.1. låas Ps. 132.

H^Ehen andra wålgerning som R. Da vid här införer/ then
och os til tacksamheet/ skal beweka/ är thenna. Han welsignar tijn
Psal. 127. barn i tig R. David säger/ Ps. 117. adde v.4. thenna. Gudz gäfva
wa skole alla Föräldrar medh tacksamheit anamma/ warliga
cher medh vmingåa/ och vseda them i tu:he och H^ERrens fér-
maaning. Nu funna icke Föräldrar/ Präceptores eller Lå-
rare/ rett uppehæa sijn barn/ och leffrera them H^ERrenom/
medh mindre än H^ERren siflff bewarar Land och Städher is-
stā fienderna. Zy förfarenheten lärer/ at ther fienderna ins-
komma/ så kan inhet godt vthretas: Behan: Inter arma silene
leges & honeste disciplina. Thersöre räckom Gudh som bewarar bar-
nen medh Föräldraena/ och försammon inhet at hålla barnen til
Gudz fruchtan/ tucne och åberligheet/ på that the mäge vara Gudhi
räcke / sina Föräldrar til åkro / och fädernes landet til tient.
Dhetta wårcket är Gudi behage igit såsom wi se vthi Abra-
ham's historia: Hirukan iagh/ adde När Gudh tå gif-
ver lyckom medh barna tuchtan/ at landet uppfylles medh wiise
och förståndigt Män sā är ther een stor Gudz gäfva/ herligh
prydnat och osägeligh nycta: Män när Gudh wil straffa ett
Land/ så tager han ther bort. Tendiom här upp å och bediom
Gudh roliga för h. B. M:t Rykvens Rådh och alla rättinnige Låra-
re samt gemene folk i Landet/ at Gudh them wil nädeligen bewara.
Zy offia kan en Högbegåvardt Man, eller ett wiist landzens
barn

Bart komma heela Fädernes landet til hielp/ sasotti wiss där på
klar exempel hafwe/ och Syrach talar: När the wälldige
kolla åro så står Staden Wäcl. Regementet på jors
denne ståar i Gudz hand/ han gifwer henne under tijden een du-
geligh Regent: vhi Gudz hand ståar/ o n het lyckas medh
en Regent/ han gifwer honom ocl en lofligh Canceler.

Then Er die Gudz gäswa som är fridh/ flyer vchaff the
venne som nu omtalas är/ at när Gudh sieiff är besterm och
wern för landet/ och welsignar barnen ther inne/ så fölier fridh
och roligheitt/ Psal. 124. v. 2, 3, 4. &c. Psal. 123. v. 4.

Syr. 10, §
45.
Psal. 124.

Vi edan nu fridh och roligheit hafwer myclit gode medh
sigh/ skole wch troliga tiena fridzens förste JESV Christo/
och honom innerliga bedia at han skaffar fridh i vårt Fädernes
land. Zy ther annorlunda ti står/ så fulbordas thet som strifa
vitt stås ler. s. § 6. alla Prästerntage Biblia och upläse thesse
trovenne Capiteli item ler. 15. 3. ad 12. lääs vp thessa exter
Tackom zE Ruan at wch istå sådana pläger befrjade åro/ och wache
som oss för synden/ bedalandes at freden må länge vara. När nu
talas om then almnennliga fredhi laudet/ så warom ocl ther
om bekymmrade at fridh sökes i allt iftänd/ at man och quinn/ i/
grammar och bröder boo eendrechellga tillsamman/ ther om-
lääs/ Psal. 133. Syrach. 25. 1, 2.

Then fierde Wälgerning som Propheeten här upräknar
är thenna/ at Gudh som räder öfver alt/ walsignar jorden gif-
wer alle Creatur och i synnerheet uennstiorna sina född och
uppehelle. Han modererar wederleken på århftillige åhr-
sens tijdar/ således at jorden bär sina frucht som Olaus talar:
Jagh skal höra Himmelén/ och Himmelén skal hö-
ra Jordena/ och Jordén skal höra Kortnet/ most
och olo/ &c. Detta steer alt Menistiorne til godo/ thet
Gudh hafwer losnat them som fruktahon m. Lääs Deut. 28.

Os. 22. v.

Psal.

Psal. 125. Om jorden hennes welsignelse Philosophiar/ Prophes-
ten här. versu 16, 17, 18. schändes: Han gifver sijn fös som

Gen. 8. 22. vll/etc. Här seer K. David uppåthee som Gudh strax effter
sonda floden talat häfwer: Så lenge jorden står/ skal icke å-
tervenda föende och upstårande / kold och hete sommar och
winter/ dagh och natt. Lärer här medh Creaturens wär-
kande hela året i geno/ effter Gudz egen ordning. Medh
sujön öfwer täcker Gudh wintersäden och fruchten för then här-
da kolden/ lika som then medh warm vll woro öfwerstyld för
hvilkten orsaak Psalmisten liknar sujön vidh vll. Regnet we-
derquecker och upfristar röterna i jorden. Daggen och
ejmfrost wederquecker fruchten på träan etc. Winter och
kold/hagel och frost/ hofwer och sijn nyttö medh slgh/etc: Then
före och Poeten säger: Hyemes optate setenas, agricolæ
Ty försarenheten lärer at effter en god winter följer en friche-
sam Sommar/blåst/ storm och weder häfwer och sijn störe
nyttö i många handa mätto. Detta altsammans gör then
Mädighe Gudh Memnißion til godo som K. David talar:
lääß Psal. 65. 10. ad finem. Må wijcke då dageligen effter kom-
matthee Propheten här räder? Priyssa Hierusalem HEr-

Psal. 136. 1. ren. Täcker H E R R anom th han är god/ hans
Psal. 147. 9. mildheet warar i ewigheet: Han gifver diuren
sina födo, Ah Naturens wärck är förborgat/
lääß Job. 38. v. 12. ad finem cap.

På sidstone kemmer K. David och repeterar thet han
tillförne i Psalmen infört häfwer/ hvileket är thet aldra för-
nemligste. Han fungör Jacob sitt ord: Israel
sina sedor och retter. Så gör han ingom Hednitet-
gom/ ey heller läter them wefa sina retter.

Wil

Wil hår medh påminne os at endoch thet är olova Guds
gästvor/ ac icé Land eller Stadh hafwer thetta godha som nu
välrenat är: Så är ta thetta thet högsta godha ut Gudh haf-
wer gifvit oss till He ga ord/ ther aff wj läre räte känna Gudh/
honom tänka/ dyrläka och åra lydno och hörsamhet bewäsa/
tret Christus sielss fallar iutim necessarium, ja han hafwer
sende os sin Käre Son IES VM Chri JSE VM. Al-
la lefamliga gästvor/ helighet och åra han inheit gagna os
lenger än här i värden/ såsom wj flunge:

Luc. 10.

Alt hvardh på thenna värden är/
Gull/ silf/ wellusi och annat meer/
Rykedem och ståtelighet/
Thet warar en så lysten tydh/
Och hielper ej til ewigt lyfft.

Men thenne Edle statcen som är Gudz ord/ öfvergå
ale thet andra. En salige är tho som höra Gudz ord Deut. 4,3,13
och göma thet. Thetta war Judomen fördom uppenga-
rat som Moses talar och prässar Gudh före/läser Dn. Pastores Deut. 7,6,7,
ex Biblijs v.13,32. ad 39. item cap. 7. v.6,7. Thetta berömmes
ock Paulus R.3. at Judomen hafwer varit betrodt thet Gudh Rom. 3, & 9,
ca at haffuer. item cap. 9. at barnaskapet hem tilhörde/ och her-
ligheten och förbundet/etc: aff hvilkom Christus är födder.
Nu är thenna gässna til os kommen i värt Faderneoland som Ephes. 2,
fordom hafwa varit vth om Israels borgerstap/ såsom Chris-
tus sielss Judomen påminne / Matth. 8. n. cap. 21. versu 43.
Gudz Ryke skal tagas isrå edher och gifwas Hed-
ningomen/ etc. Sesjom för then skall wj medh Paulo:
Ar Gudh för oss hoo kan vara emot oss? Ps. 73. Rom. 8,31

G

När

Phil. 3. När iagh hafwer eigh/ så frågar iagh effer Him-
mel och jord intheet. Hår aff skole wj lära tacla HEN-
ren/ och toleligha ljsda hwad Gudh tåckes osh på leggia. HEN-
ren. 2. Cor. 11. 9. Jesus sade til Paulum. Låt tig nöha miz mina Nåd.

Huru många Konungariske eller förstendömen åro i hela
verldenne som haffua Gudz ord reent och osörfalstat? Wj
hafwa en sådana öffuerheet i Riket/ som icke tillåter någorstädz
i alla Rikssens grensor någon falsk Gudz tiensts öfningar.
När wj nu hafwe then beste deelen/ hvadhw wilie wj tå varo
otolige öffuer then rhiga oljcko och ljdande? månge äro otolige
öffuer stattar/ pålagor/ tullar och annat/ hvilket wel i sanning
erycer then fattiga härl i thenna beställiga frizz tsden/ och
inhet tenckia hwat medh the sådana anföster döda kurna. Gudz
Rike är ibland osh hvilket icke står ilekamliga gäfwar: Bean-
är fridh och frögd i then Helga Anna. Tenckom på
hwadhw elendigheet the åro vndergiffne som vnder Påvedomet
och veki Turkijs åro stodde/ ther then rätta vägen til saligheten
blissuer them förhindrat. I synnerheet the Christne som åro
vnder Turken twingade och i hans wåld komme. Kan henda
the haffua någon ljsai ilekamligh måtto. Doch måste the
gifwa sina primogenitos och decimera sina aldrakåraste
barn i Turkehs hender/ ja i diefvolens wåld vider then Eur-
isse Aleoran och fördömmeliga lära/ låta them omståras och
brukas i krishg emoor the Christna. O elendheet och obotelig
stada. En hwadhw hielper ther mennistione om hon
förverfwer hela verldena/ och fåår doch skada til
sitt ljuff? Eller hwadhw kan mennistian gifwa ther
hon kan igenlösa sitt ljuff medh? Hvem är then som icke
heller wille gå ifrä alt thet han äger i wårdenne/ och thereil slå-
pa/ tråla/ och plågas i ilekamliga måtto/ til thes lemhmarna vch-
mechis

mechteave åro/ och kroppen i fjorden faller/ än chenna trådömt
vara vidergifwen. Thetta är thec som os til tacksejelse skal Rom. 5,9-14.
bewela. Sejhom för then stul medh Paulo: Wij berömmer
os och i bedröftwelsen / wetandes at bedröftwelse
gör tolamodh. Och tolamodh gör förfarenheet/
förfarenheet gör hopp: Men hoppet låter icke
komma på skam. Och haffue wij nu alt så hört/ först en also
varsam förmaning til tacksejelse/ hvilken Jerusalem skal dag-
liga framhära i helige prydning/ medhitt reent hierta och aff-
lagda synder/ wetandes at sasom Gudh icke hörer the ogudach-
eigas böner / Ioh. 9. Psal. 66. Ef. 5,9. Altså kan icke heller Gudh
hafwa behagh till the ogudachteigos offer eller tacksejelse/ hvil-
ket är HENRANOM en skyggelse. Sedan hafwe wij hört ps. 15,8.
the höge orsaker som os berekta skola/ til at tacksejelse dagliga
in för vår HENRA och GBdh framhära. **HENREN**
JESUS **CHRISTUS** uplyse os alla til gudeligit les-
werne/ förläte os alla våra synder/ förlåne os nä-
den til at så lesua/ at wij må wachta oss för sälkerheet
och öfuermodh/ Gudh gifwe oss fridh med the Key-
serste och alla om liggiande grensor/ oc at wij inbyr-
des mågom elsta freden/ Gudh beware vår aller-
nädigste Drotning/ Rikzens Rådh och alla them
som i landet boo/ at wij efter Gudz behagh lejwa
och medh vår K. Fridfursta **JESU** **CHRISTO**
i hans tillkommelse/ then wij dagliga förwen-
te/ til en ewigh fridh intrådāmåghe/
Amen/ Amen, Halleluja.

12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

Joel Am. P. Sabatini